

Liturgier til krise- og katastrofetider

EKSTRA TILLÆG
TIL KIRKEN I DAG 4 2024

INDLEDNING

Gudstjeneste i krise- og katastrofetider

Hvert år i slutningen af januar samles en gruppe mennesker, der interesserer sig for og arbejder med gudstjenester, til gudstjenestekonference arrangeret af en planlægningsgruppe i samarbejde med FUV (Folkekirkens Uddannelses- og Videnscenter). Konferencen er et tværfagligt forum for præster, kirkemusikere, menighedsrådsmedlemmer og andre med særlig interesse for feltet. Formålet er at bidrage til fordybelse og inspiration, og det sker gennem foredrag og workshops samt konferencens rige og varierede gudstjeneste-, salmesangs- og musikliv. Der lyttes, diskuteres, synges (og nogle år tilmed dances) og snakkes, og både helt nye og traditionsrige liturgier afvikles eller fejres sammen.

I 2024 havde konferencen temaet "Under korsets mærke – Gudstjeneste i krise- og katastrofetider". Med en pandemi i klar erindring og krige både i Europa og Mellemøsten var det nærmest mere relevant, end vi som deltagere næsten kunne rumme. Da vi tog hjem, stod det klart, at også denne konference havde beriget deltagerne. Igennem dagene og de fælles oplevelser, men også med fornyet blik på, hvad det er en god liturgi kan. På konferencen fik vi tilmed en nye salme, der var skrevet specielt til anledningen. Vi fik lov til at være de første til at synges en ny salme skrevet af Marianne Søgaard. Salmen er også med her i hæftet.

Det kan næppe undre, at vi tog hjem med tanken om, at mange flere burde kunne få glæde af konferencens liturgier end konferencens deltagere. Og da udgivelse af liturgisk inspiration har været en del af Kirkefondets DNA i over 50 år, var det helt oplagt at samle liturgierne i et hæfte.

Hver liturgi har fået et par ord med på vejen. De er skrevet af dem, der har været med til at skabe de enkelte liturgier. Alle liturgierne er stillet til fri afbenyttelse, og vi vil takke alle bidragydere.

Bagerst i hæftet findes en liturgi, som ikke var med på konferencen. Der er tale om et liturgi-forslag, der er skabt til 80-året for 2. verdenskrigs afslutning. Den er tænkt som en liturgi, der kan afvikles den 4. maj om aftenen til markering af Danmarks Befrielse. Men den kan også – evt. med lidt justeringer – bruges på alle andre dage. Det kunne være den 7. maj, der er den dag, hvor Tyskland overgav sig. Eller den 5. april, der er Bornholms officielle befrielsesdag.

Vi håber, at hæftet vil kunne inspirere både til samtaler og til liturgier.

Berit Weigand Berg og Charlotte Lydholm, Kirkefondet

INDHOLD

2/ Indledning	12/ Afslutningsgudstjeneste "Sendelse"	18/ "Vi synger om freden"
Tekst: Hanne Jul Jakobsen/
Martin Lysholm Hornstrup
Musik: Katrine Muff Enevoldsen
3/ Åbningsgudstjeneste "Vi sidder i mørket"	13/ Forslag til fredsliturgi – overvejelser og introduktion	
5/ Morgenandagt "Klagesange"	16/ Forslag til Fredsgudstjeneste til 4. maj	
7/ Middagsliturgi "En kilde af ny kraft"	17/ "Vi sidder i mørket og skyggernes dal"
Tekst og musik: Marianne Søgaard	
9/ Morgenandagt "Sørgesange fra Ribe"		

Åbningsgudstjeneste

”Vi sidder i mørket”

Liturgien tager dels udgangspunkt i den indledende bibelske salme fra Madagaskar, dels i den helt nye salme som Marianne Søgaard har skrevet til netop denne gudstjenestekonference om 'Gudstjeneste i en krisetid'. Der skulle i gudstjenesten være plads til både anrøbelse og klagesang – og til fortrøstning – sådan som vi finder begge sider af livet besunget i de bibelske Davidssalmer.

Det afsluttende stykke orgelmusik var et boost af energi og stod på den måde i kontrast til den indledende anrøbelende/klagende tone i gudstjenesten. I den løbende samtale på hele gudstjenestekonferencen 2024 var det et tilbagevendende tema, om man skal give plads til gudstjenester, hvor man forbliver i klagesangen, eller om enhver gudstjeneste skal munde ud i håb og lovsang.

Indgangsmusik

Hør mig, Herre! Vær mig nådig!
Hør, jeg råber: Gud, kom mig til hjælp!
Mit sind er nedbrudt og udbrændt,
min krop er træt indtil marven,
jeg har ikke andre at vende mig til end til dig.
Mit øje er sløret af sorg, og jeg græder,
jeg ved ikke, når jeg for trøst for min smerte.
Du er min Gud.
Jeg stoler på dig, Herre, ja, jeg sætter min lid til din styrke,
din trofast er min trøst, mine dage er lagt i din hånd.
Du frelser mig, Herre, for du er min Gud!
Du frelser mig, Herre, du frelser din tjener,
du udfrier mig, Herre, for du er min Gud!
Tak, min Herre! Du er nådig.
Tak, min frelser, du kom mig til hjælp.
Vi takker dig, Gud! Vi priser dig, Herre!

Tekst: Madagaskar, Sl 30-31,

Dansk tekst: Holger Lissner.

Melodi: Rajery

Fra korhæftet 'Nitumie Mimi Chombo – Gør mig til et instrument' – Forlaget Danmus DM 51

Indledning

Fællessalme

"Vi sidder i mørket og skyggernes dal"

Tekst og melodi: Marianne Søgaard

Salmen findes bagerst i hæftet.

Læsning

Sl 31,10-17 (som veksellæsning fra Bibelen 2020)

Venstre side/øst

Hold din hånd under mig Gud,
jeg har det ikke godt,
mit øje er mørkt af håbløshed,
min sjæl mit indre er mørkt,

Højre side/vest

Mit liv visner af sorg,
mine år bruger jeg på tristhed.
Mine kræfter er væk,
min krop bliver gammel og svag.

Venstre side/øst

Mine fjender gør grin med mig,
selv mine naboer griner.
Jeg gør mine nærmeste bange,
de der ser mig på gaden, flygter for mig.

Højre side/vest

De husker mig ikke længere,
det er, som om jeg er død.
Jeg er som et smadret fad.

Venstre side/øst

Jeg hører så mange løgne.
Der er rædsel rundt omkring.
De rotter sig sammen,
de er ude på at slå mig ihjel.

Højre side/vest

Men jeg stoler på dig, Herre!
Jeg siger: Du er min Gud.

Venstre side/øst

Mit liv er i dine hænder,
red mig fra mine fjender og forfølgere.

Højre side/vest

Lad dit ansigt lyse over mig,
hold din hånd under mig, husk, du er god.

Alle

Ære være Faderen og Sønnen og Helligånden,
som i begyndelsen, så nu og altid, og i al evighed. Amen

Oplæg

til samtale/refleksion og kort refleksion i grupper. ►

Fællessalme

"Goodness is stronger than Evil"

Tekst: Desmond Tutu

Melodi: John Bell

Sangen med noder findes på

<https://ncf-cu.com/wp-content/uploads/2020/09/Goodness-is-Stronger-than-Evil.pdf>

Synges to gange med bøn imellem

Velsignelse

Fællessalme

Vor Herre! til dig må jeg ty

Tekst: N.F.S. Grundtvig

Melodi: Thomas Laub

DDS 652

Læsning

1 Thess 5, 13b-24

Fællessalme

Det trøstes jeg da ved,
det er i dag min fred;
dermed har han mig givet
frimodighed til livet
og taget fra mig sorgen
for natten og i morgen.

Tekst: K.L. Aastrup

Melodi: Jacob Regnart

DDS 587, vers 5

Udgangsmusik

'Toccata' fra 1. orgelsymfoni (Peter Møller)

Liturgien er lavet af Peter Arendt, organist
i Haslev Kirke og Mikkel Vale, sognepræst i
Tuse Sogn

Foto: Charlotte Lydholm

Morgenandagt

Klagesange

En liturgi, hvor der er rum og plads til klage. Klage knytter sig altid til en specifik hændelse, situation etc. Gudstjenesten her er præget af en 'generel' klage, men kan altså tilpasses til den enkelte situation. Gudstjenesten er delvis på engelsk, da teksterne er blevet tilpasset af Carla Grosch-Miller.

Bedeslag

Præludium

Verset (Leon Boëllmann)

Fællessalme

"Se, nu stiger solen af havets skød"

Tekst: Jakob Knudsen 1891

Melodi: Oluf Ring o. 1915. DDS 754

Hilsen

Nåde være med jer og fred fra Gud vor Far og Herren Jesus Kristus

Åbningsbøn

Gud,

Du ved at vi kun vil det gode. Du ser, at vi gør os umage og hver dag står op med de bedste hensigter.

Sommetider lykkes det for os, og der er blevet en lille smule mere godhed i verden, end der var før.

Og andre gange bryder det sammen for os.

Det gode vi ville, blev til det onde, vi ikke ville.

Vi forstår ikke altid, hvordan det sker.

Måske er det, fordi der er så meget vi ikke ved.

Eller fordi vi mangler fantasi.

Eller fordi vi tror, at vi har for mange kræfter.

Eller fordi vi mener at vide, hvad andre har brug for.

Gud,

lær os at være ydmyge når det gælder det, vi selv magter.

Tilgiv vores manglende evner, og lær os at stole på, at du ser på vores gode vilje.

Giv os så mod til at prøve igen.

Amen!

Fra "Gudstjenestens bønner II", p. 308, Eksistensen 2014.

Læsning

Salme 130 med baggrundsmusik "Hil dig, Frelser og Forsøner" (Ivar Mæland)

Refleksion

Omkring udfordringen og de skiftende kriser, vi står overfor.

Fællessalme

"Jeg kommer i min dybe nød"

Tekst: Iben Krogsdal

Melodi: Jesper Gottlieb

Fra "Vor Gud, du mærker vores sorg – Luther nydigtet" .

Syng nyt 2017.

Veksellæsning

"Lament for a time of global trauma"

Most gracious God, Thread of Love that pulses through the earth binding creation to its maker, Light and Life that is our Source and our Breath, we come to you in humility and in need.

We seek you.

We confess that we are terrified. Day to day bad news comes across the airwaves to us. Relentless bombing in Ukraine and the Middle East; the destabilising impact of fake news and manipulated media; floods in winter, wildfires in summer; the melting of Antarctic ice shelves and Arctic tundra; the loss of over 2/3's of the earth's living non-human creatures over the last seventy years and the threat of extinction to more; oceans filled with microplastics; polluted rivers and cities; crushing poverty for many alongside the sickening enrichment of the few; unparalleled mass migration and people seeking refuge; financial crises making it difficult for families to meet their bills; the lingering impact of Covid and the threat of future pandemics; the chaos and unpredictability of these times.

We are afraid and overwhelmed.

Why ever did you create a world that we were capable of ruining? Did you anticipate the cost of our precious freedom? Do you weep as you look at the straining, struggling earth you so tenderly crafted and entrusted to us to tend and to till? Are we staring into the abyss of the end of our species' time here? Did you create us just to watch us destroy ourselves? Is your cruelty as great as your love, and how can that be? We toss and turn; we fill our heads with other things to distract us. We do not know where to go or what to do. Is it too late?

We are confused and hurting.

You have been our compass and our mainstay for generations. We tell the stories of our ancestors with pride and recall your saving grace in our own lives. Day by day, week by week, we call on you and will continue to do so. But will you answer?

We remember that we are yours.

Mighty and merciful God, save us from ourselves. There is no other way. Turn us from our thoughtless consumption, our stuffing our heads and bellies with nonsense that does not nourish, our self-centred prison and narrow horizons. Raise up the leaders we need and help us to heed them. Convert the whole world to the power of self-giving love. Place our feet on the path of right relationship with all the earth and enable us to walk it.

Save us!

And we will praise you. We will be like those who crossed the Red Sea safely, who journeyed from slavery to freedom, like those who returned home after exile to prepare to rebuild the city. Our mouths will be filled with laughter and our songs will be songs of joy.

We will praise you.

Amen.

Tilpasset fra Grosch-Miller, C.A., 2021, "Trauma and Pastoral Care", Norwich UK: Canterbury Press, Appendix F.

**Meditativ musik
for stille bøn og fordybelse**

Folketone (Carl Nielsen)

Fællessalme

"Gud i livets dybder"

Tekst: Hans Anker Jørgensen

Melodi: Merete Wendler

Nr. 887 i "100 salmer", Eksistensen 2016.

Vekselbøn

**"Prayers of Thanksgiving and Intercession
ending with this litany in the wake of trauma"**

The Lord be with you.

And also with you.

Let us give thanks and pray for those in need, for creation and for the church. Mighty God of mercy, we thank you for the resurrection dawn, bringing the glory of our risen Lord who makes every day new. For the sustaining goodness of your creation,

God, we thank you.

For the new creation in Christ and all gifts of healing and forgiveness,

God, we thank you.

For the gifts of relationship with others,

God, we thank you.

For the days we spend together at this conference, hoping to be enlightened, encouraged and inspired,

God, we thank you.

For the communion of faith in your church, in the world, in Denmark, in the diocese of Roskilde, in this local parish and among all of us gathered this morning,

God, we thank you.

Creator of a cosmos of mourning and wonder,

Have mercy upon us and hear our prayer.

Word made flesh, traumatised as our servant,

Have mercy upon us and hear our prayer.

Spirit, companion of lives that carry death within them,

Come close in our time of pain.

Empower us to bear reality,

What is happening to us is happening.

Help us to see even disaster

As part of the fabric of Your creation.

Help us to bring even the rawest tragedy

To the foot of Christ's cross.

Help us to be authentic bearers of the hope

**That one day there will be no more crying, for
God will be all in all.**

Enfold us in love that is strong as death.

Enfold us in the grace that sin can never exhaust.

Enfold us in the fellowship that will never let us go.

**And the Grace of our Lord Jesus Christ, the love
of God and the fellowship of the Holy Spirit be
with us, now and for evermore. Amen.**

Skrevet af professor Christopher Southgate og udgivet i Grosch-Miller C., 2019, 'Enabling the Work of the People' i "Tragedy and Christian Congregations: *The Practical Theology of Trauma*", Warner, M. et al (eds), Abingdon UK and New York: Routledge, pp. 165-166. Bearbejdet til denne liturgi.

Velsignelse og sendelse

Postludium

All' Offertorio (Domenico Zipoli)

Liturgien er udarbejdet af Carla Grosch-Miller, præst i den reformerte kirke i England, digter og ph.d. i praktisk teologi, Jette Bendixen Rønkilde, lektor i liturgik på Folkekirkens Uddannelses- og Videnscenter og Lise-Lotte Kristensen, organist ved Løgumkloster Kirke.

Foto: Pixabay

Middagsliturgi

En kilde af ny kraft

Vores ønske har været at skabe et åndehul, en oase, en hvile for tanken og kroppen – og samtidig et sted, hvor vi fik fornyede kræfter til den vej, der stadig lå foran os. En kvalificeret hvile, kunne man måske sige. Liturgien skulle gerne være et organisk hele, den skulle være langsom og uden for mange ord. En stille generøs væren. En oase er stedet for det korte hvil, der giver nye kræfter. Et vandingssted. Derfor blev vand centralt i liturgien. Centralt står den enkle tegnhandling: at få rakt et glas vand. Tegnhandlinger (bortset fra måske lystænding) er ikke så almindelige i Danmark, så vores opgave var at gøre kirkegængerne trygge og gøre tegnet/symbolet tydeligt uden at bruge mange ord...at formidle det at blive forfrisket og få ny kraft ved at drikke et glas vand. Hjælperne skulle instrueres grundigt forinden, så de også var trygge, og så tegnhandlingen forløb roligt, og glassene blev overrakt med samme generøsitet, som vi rækker et glas vin. Det er derfor også vigtigt, at det er smukke vinglas og ikke plastkrus eller gamle vandglas. Yderligere overvejelser over brugen af tegnhandlinger kan læses i bogen "Langs Levende Vande" fra Eksistensen 2021 i artiklerne "Som sagt, så gjort – om tegnhandlinger" og "Hvad ord kan vise, og hvad handlinger kan sige".

Liturgien her er skrevet til en specifik menighed, nemlig deltagerne på gudstjenestekonferencen. Det er en sammenhæng, hvor det er trygt at synge en ny salme, men hvor det også kan være spændende at bryde gamle salmer op og blot synge nogle vers, der så kommer til at stå mere prægnant. Derfor brugte vi enkeltvers fra salmerne "Befal du dine veje" og "Som tørstige hjort monne skribe".

Musikken var inspireret af vandet, der flyder, drypper og bruser – mens kirkens orgel blev anvendt til præ- og postludium, blev flyglet brugt under tegnhandlingen. "Siseby-Organ-Præludium I" for orgel af Peter Elkjær Petersen (1957-2019) indledte liturgien ved at illustrere det flydende vand, som nogle gange løber samme vej og andre gange deler sig i mindre strømme. "Præludium h-mol, op. 28 nr. 6" for klaver af Frédéric Chopin synes at have små 'dryp' i store dele af stykket – på samme tone inde midt i den i øvrigt bevægelige sats – og den blev spillet flere gange, mens deltagerne modtog et glas vand. "Præludium F-dur" (BWV 556/1) for orgel af Johann Sebastian Bach (1685-1750) afrundede forløbet af med dets livligere karakter, hvis næsten uophørlige treklangs-brydninger kan høres som det brusende vand, der flyder hurtigt og frit, mens det iltes og næres.

Musik (se introduktionen)

Indledning

Midt på dagen...når du er træt på rejsen...Når kræfterne slipper op...når trætheden, ørkenfornemmelsen ligger lige for...når alt er for meget og alt er ved at slippe op...når bekymringerne sidder i øjenkrogen...og tvivlrådigheden når læberne og stemmerne er tørret ind... når der ikke er ét eneste skridt tilbage i benene og ingen sikker vej.

.. Når du tørster efter retfærdighed og vand, efter lindring og kraft... når du har gjort det, du skulle – og der stadig er meget, der skal gøres...midt i din dag. Da er tiden der...til at hvile ved en kilde.

Salme

1 Midt i min dag, en stille væren
Midt i min dag et øjeblik.
Tid til at ånde, leve, røres.
Tid til et ord og til musik.
Tid til et ord og til musik.

2 Midt i min dag, at lytte stille,
midt i min dag med alt der er.
Alt det der var og det, der kommer,

alt det der venter lige her,
alt det der venter lige her.

3 Midt i min dag, at finde tiden,
midt i min dag, til bøn og snak.
Midt i min dag, en stille væren,
tid til at synge dig en tak,
tid til at synge dig en tak (*Fritz Baltruweit*)

Fra "Helt Enkelt" udg. af Haderslev Stift 2015 samt
"Himlen og jorden må feste", Kirkefondet 2019.

Bøn

Jesus.
Tak, fordi du kommer til os midt på dagen,
og lader os finde hvile og kraft.
Tak, fordi du rækker os livets vand,
levende toner og livsord, der mætter vores længsel.
Vi kommer til dig midt i vores dag...
med den tid, der er gået,
og den tid, der kommer.
Syng os varme,
tal os op,
og lad ord og toner springe som kilder i os, ▶

så vi lever i din hjerterytm,
og så din puls forplanter sig der, hvor vi færdes.
Amen.

Læsning

fra Esajas Bog kapitel 12, 2-5 (læser)

Salme

Vers 3 og 6 af "Befal du dine veje" DDS 36

Tanker ved kilden

Når udmattelse findes... og hjertesorg.
Når kriserne kradser dybest inde.
Når sorg bliver skrig og savn bliver stumhed.
Når skolebøger ligger spredt i ruiner.
Når en far bærer to børn i hvide ligklæder
hen over andre lig.
Når verden i morgen synes mere håbløs end i dag.
Da har vi brug for håbstegn...så bittesmå...det er nok.
Vi ser en gammel kone sætte tre blomster i en vase i et
vindue uden glas i Kiev.
En barber klipper en lille dreng i murbrokkerne i Gaza.
I et uforklarligt sekund af stilhed mellem bomberne høres
en fugl.
En sang baner sig vej... Et håb spirer...
Evheden slår ned i tiden, og der findes virkelig en kilde,
der springer, og som i dette sekund af evighed bliver liv til
os. Perlende – fornyende.

Foto: Charlotte Lydholm

Læsning

Johannesevangeliet kapitel 4, vers 3-14 (læser)

Salme

Vers 1 og 6 af "Som tørstige hjort monne skrig" DDS 410

Tegnhandling

Indledning

Et glas vand... ikke et, du selv skal hente – et glas vand
der rækkes dig...fra en kilde...så friskt...livskraft...evigt
liv....glæde...En dråbe mod...Det er nok.

Livets vand til dig

Vi bliver siddende og får rakt et glas vand, imens lytter vi
til musikken.

Der er brug for bakker med smukke vinglas med vand. I
forvejen er nogle hjælpere blevet instrueret i at gå stille
hen til hver enkelt, se vedkommende, og venligt og højti-
deligt række vedkommende et glas vand. Tegnhandlingen
er delvist taget fra bogen "Langs Levende Vande", udgivet
af Eksistensen 2021.

Bøn

Helligånd

Tak for den stille væren ved kilden
til det der ånder og lever og rører os.

Tak for dråber af håb

for ord, der heler og giver nye kræfter

for musik, der svøber sig blødt om os...som lindrer og
trøster.

Tag os ved hånden, når vi går videre i dagen,
skænk os retning og mening
(sluttende med fælles Fadervor)

Salme

"Helligånd, tag mig ved hånden"

(Perkiö på dansk v. Frederiksen. Melodi: Kuusisto)
fra "100 salmer" nr. 836. Eksistensen 2016.

Velsignelse

Må regn fra himlen give liv til din verden.

Må du drikke fra dybe brønde.

Og må du øse i overflod fra frelsens kilder.

...Eller den aronitiske velsignelse

Musik (se introduktion)

Liturgien er lavet af Tine Illum, sognepræst
i Sdr. Bjert ved Kolding og Mads Djernes,
sognepræst i Nørremarkskirken i Vejle og
uddannet organist.

Morgenandagt

Sørgesange fra Ribe

Under coronanedlukningens første to måneder blev Klagesangene min daglige følgesvend. Traditionen tilskriver Klagesangene, som hedder 'Sørgesangene' i Bibelen 2020, profeten Jeremias. Det gammeltestamentlige skrift består af fem kapitler, som hver udgøres af en sørgesang, der knytter sig til babylonernes erobring af Jerusalem i 587 f.Kr., hvor jødernes tempel blev ødelagt og folket sendt i eksil. Skriftet begræder den ødelagte by.

Jeg læste i skriftet dagligt og skrev hver dag korte refleksioner ned i en slags dialog med bibelskriftet. Det blev til udgivelsen "Sørgesange fra Ribe" fra Eksistensen 2020, hvor bibelvers og personlige refleksioner fletter sig ind i hinanden og sætter ord på nogle af de eksistentielle erfaringer, nedlukningen foranledigede. Det bibelske skrift blev således en vigtig samtalepartner for mig i denne krisetid. Her fandt jeg ord, som hjalp mig til at holde samtalen med Gud levende og ord til at gribe nuet med dens krise i.

Det er læsninger fra henholdsvis Sørgesangene i Bibelen 2020 og mine egne personlige refleksioner i "Sørgesange fra Ribe", som jeg har brugt i denne liturgi. Det er mit håb, at man kan genkende noget fra sig selv og sit eget liv, og at man i Bibelens ord inspireres til at skimte håb og nye åbninger midt i alt det uvisse og lukkede. Personligt er det en enorm glæde at spejle sit eget liv i de bibelske tekster – og i natur, litteratur og kunst overhovedet – for her erkender vi også, at verden ikke afhænger af os alene, hver for sig og på afstand; vi er dybt afhængige af andre – og andet – end os selv.

Fordi tiden var midvinter – overgangen mellem januar og februar – var det oplagt musikalsk at knytte til ved klassikeren "Her vil ties", som skulle synges til sidst. De øvrige moderne salmer "Vintermørk er dagen" og "Som året går" lagde sig ind i samme ventetidstematik, og er tillige i deres musikalske udtryk mørk og adstadig, men med lyssprækker.

I Jesper Topps præludium over "Her vil ties" høres melodien tydeligt og i en adstadigt insisterende sammenhæng, over en nænsomt parafraserende antydning af indledningen til Bachs Matthæuspassion. Derfor er det også Bach, der lyder i præludiet, med hans lille præludium i d-mol (BWV 539/1), som også har en langsomt fremadskridende, men mere udsmykket karakter end præludiet. Interludiet er en af Carl Nielsens små præludier, som i sin karakter er alvorlig, men hvor han 'leger' med lys og mørke i musikken.

Præludium

"Her vil ties, her vil bies" (Jesper Topp)

Salme

"Vintermørk er dagen"

Tekst: Lisbeth Smedegaard Andersen.

Melodi: Peter Brenøe Lange

Kan ses på www.salmer.dk

Læsning og refleksion

Sørgesangen 1,4. Bibelen 2020, Bibelselskabet.

Refleksion

Jeg savner min kirke. Oftest er det på søndage morgenmaden, morgenkaffen, jeg længes efter, og om aftenen sengen og søvnen, men nu hvor kirkedøren er låst, vil jeg bare så gerne derind.

Da jeg gik til bageren i morges, var der kun ganske få i byen. Den lå øde hen. Torvet omkring domkirken var mennesketomt.

Scenariet minder mig om den danske grafiker Palle Nielsens værker. Hans skildringer af ensomme mennesker, mennesker, der går rundt alene. Som Sørgesange-

ren skriver om byens borgere: De går urolige og hvileløse, ingen er på vej til fest. Jeg har længe tænkt Palle Nielsens motiver som mere historiske end nutidige. Jeg har altid forbundet dem med kold krig og eksistentia-lisme, med tiden efter Anden Verdenskrig, paddehatte-skyen over Hiroshima og Nagasaki, og det moderne menneske, der må finde sin vej i verden. Palle Nielsen levede fra 1920 til 2000. Jeg tog fejl. Hans grafik får pludselig fornyet aktualitet – minder mig nu om en søndag morgen, hvor domkirkepladsen i Ribe ligger øde hen.

Jeg er heldig og har en nøgle til domkirken. Vi var to, som låste os ind i kirken. Jeg tog præstekjolen på og spændte pibekraven rundt om halsen. Der var ingen andre derinde i den stille katedral, og vi optog en lille prædiken, som i dag er lagt ud på Facebook. Det er ikke det samme som at være til stede en søndag i kirken. Der er ingen på vej til fest i kirken nu, men jeg tror, jeg lister ind i kirken senere i dag og beder et Fadervor. Sig det ikke til nogen!

Læsning og refleksion

Sørgesangen 1,7a, Bibelen 2020, Bibelselskabet

Refleksion

Det strammer til. Vi skal undgå smittespredning, siger statsministeren. Den spreder sig som ringe i vandet. Dronningen formaner os til at huske grundreglerne: Vask hænder, hold afstand og bliv hjemme. Det efterlader en følelse af at leve under belejring. Fjenden er ikke et folk, men en smitte,

Frisørerne skal sammen med mange andre f.eks. også tandlægerne nu lukke. Forhåbentlig kun kort, for vi kan måske nok undvære at blive klippet, lade håret vokse og skægget gro, men der er noget i den pleje, som frisørerne repræsenterer, vi svært kan undvære. Jeg har ikke tænkt på det før, men jeg forstår nu, hvor afhængig jeg er af min frisør. Jeg sætter nu, hvor hun skal lukke, endnu mere pris på hende: På den kaffe og snak jeg får, den følelse af hjemme i min by, hun giver mig, og så ikke mindst at hun får mig til at se nogenlunde ud. Ikke mindst når vi kommer til det tidspunkt, hvor hun tager spejlet og holder det bagved mig og spørger: ”Er det ok?” Og jeg nikker rituelt, for det er jo altid godt nok.

Interludium

Præludium XXVII af Carl Nielsen

Læsning

Sørgesangen 1, 7c-9b, Bibelen 2020, Bibelselskabet

Refleksion

Biskopper og kantorchefer, provster og præster, menighedsråd og folkekirkemedlemmer. Spørgsmålene i nuet er uendeligt mange og dagene hektiske og travle. Jeg tænker slet ikke på fremtiden. Vi laver vejledninger, søger at leve op til kravet om begrænsninger, samtidig med, at vi skal være kirke, kunne døbe, vie og begrave. Bryllupper og dåb kan finde sted med plads til ti, begravelser og bisættelser lidt flere. Her må der være en deltager for hver fire kvadratmeter i kirkens skib.

Meningen er velmenende og god, men i en krise er der ikke brug for mange valg og skøn. Der er brug for enkle svar, og så brug for al den overbærenhed, der er til i verden, en forståelse af, at det ikke nødvendigvis er alt, der giver mening.

Læsning og refleksion

Sørgesangen 1, 9c-10, Bibelen 2020, Bibelselskabet

Refleksion

Der kom billeder ud af bilkortegen fra Bergamo. 15 lastbiler fyldt med kister. Den norditalienske by, som er så hårdt ramt, må køre ligene ud af byen i nattens mulm og mørke. Krematoriet i Bergamo kan ikke følge med dødstallet. Hvilken elendighed!

Det er nødvendigt også her i landet at have øje for kapaciteten på krematorierne, kølekapaciteten i landets kapeller. Sammen med en lille gruppe, som arbejder med kirkegårdsområdet, får jeg ugentlige opdateringer på, hvor mange kister, der står og venter på en kirkelig handling og kremering. Kan man vente med at afholde jordpåkastelsen til efter en kremering? Vi arbejder med begravelsesformer og vejledninger.

Det er og bliver vigtigt at holde fast i det menneskelige, det vil sige, at vi ved et dødsfald også under en epidemi kan få sagt ordentlig farvel.

Mit i al den død, så jeg hvidtjørnen blomstre. Jeg kan ikke få nok af træernes blomstring og vibens sang.

Salme

”Som året går” DDS 720

Tekst. Ole Sarvig

Melodi: Peter Møller

Læsning

Sørgesangen 2,14-15, Bibelen 2020, Bibelselskabet

Refleksion

Et nyhedsindslag handlede om den digitale kirke. En familie var glad for at deltage hjemme fra stuen. Den nye digitale gudstjeneste gør, at de kan holde gudstjeneste sammen, selv om familien bor flere steder i landet. På spørgsmålet om, hvorvidt de savner kirkerummet, kom svaret uden tøven: ”Kirkebygningen betyder ingenting”.

Det er ikke sandt. Digitaliseringen løber for let af med os, får os til at underkende og ligefrem glemme det konkrete sted og de konkrete bygningers betydning. En skarp kirkeanalytiker peger på lederplads på, hvordan de streamede gudstjenester bryder op i sognegrænser og menighedstilknytning. Kirken er jo rum for fællesskab, der rækker ud over familien. Derfor er det både godt og nødvendigt, at kirke ikke er et udsagnsord, men et substantiv. Den gradvise åbning er en langsom, meget langsom tilbagevendende. Det er som om rækkevidden af denne nedlukning gradvist bliver tydeligere for os. Indrømmet, jeg er grundlæggende trist til mode. Der er for lang tid til, at vi i Ribe skal have vinfestival, hvor vi køber et glas i den ene ende af gågaden og drikker sammen på vejen op til domkirken. Den by, som blev kåret som Europas smukkeste lille by i 2014 bærer sørgedragt.

Læsning

Sørgesangen 4,1-2, Bibelen 2020, Bibelselskabet

Refleksion

”I en situation, hvor vi har så meget brug for kirken, er der lukket”, lyder en anfægtet stemme i avisen i går. Vi holder kirkerne lukket for at mindske smittefaren. Menneskelivet prioriteres og har værdi. Det indebærer lukning af cafeer, restauranter, museer og også kirker. Bag frustrationerne ligger der imidlertid også den værdi, at mennesket er langt mere værd end guld. Vores almindelige liv har ikke blot med fysikken at gøre, vi er åndsmennesker, og derfor er det også bekymrende, hvis kirken er det sidste hus, som åbnes.

Vi skal vente, og vi skal være tålmodige, og kirken skal ikke være med til at udbrede smittefaren, men staten skal omvendt ikke glemme, hvad der har betydning for os i vores almindelige, daglige, sædvanlige liv. Et besøg i kirken åbner netop et hvælv over os, giver vores liv perspektiv og kalder os ud af vores egen sfære. Thomas Tranströmers digt ”Romanske Buer” fortæller fint, hvordan en flok navnløse turister, der besøger en gam-

mel romansk kirke, går ud derinde fra, ud på den solsydende piazza som Mr. og Mrs. Jones, hr. Tanaka og Signora Sabatini. Kirkerummene er med til at tydeliggøre, at mennesker i kraft af Guds nåde er langt mere værd end guld.

Fadervor og velsignelse

Salme

”Her vil ties, her vil bies” DDS 557

Tekst: H.A. Brorson.

Melodi: A.P. Berggreen

Postludium

Præludium i D af J.S. Bach

Refleksionerne er taget fra "Sørgesange fra Ribe" af Elof Westergaard, udgivet af Bibelselskabet i 2020. Bogen er udsolgt fra forlaget.

Liturgien er lavet af Elof Westergaard, biskop i Ribe Stift og Mads Djernes, sognepræst i Nørremarkskirken i Vejle og uddannet organist.

Foto: Charlotte Lydholm

Afslutningsgudstjeneste

Sendelse

Overordnet set var vores tanke at forberede en gudstjeneste, som rundede gudstjenestekonferencen af både tematisk, men også bandt de forskellige rum sammen med et stærkt aspekt af sendelse. Gudstjenesten skulle indeholde nadver. Den tankegang ses afspejlet både i valg af bønner, tekster og nadverliturgi, som vi ønskede at formulere en ny vekselbøn til, salmer og musik og ikke mindst i brug af rum og den liturgiske ledelse. Afslutningsgudstjenesten begyndte på kursusstedet. Vi bevægede os i samlet flok over i kirken, hvor gudstjenesten fortsatte med læsning, nadver og sendelse.

Bedeslag

Lad os håbe på den dag, hvor du gør alting nyt.
Giv os styrke, nådens Gud.

Hilsen

Giv os styrke, nådens Gud.

Bøn

Vekselbønnen er oversat og omarbejdet af Jette Bendixen Rønkilde til lejligheden fra den amerikanske evangeliske lutherske kirke i USA, ELCA.

Salme

"Gå i mørket med lyset"

Tekst: Sten Kaalø

Melodi: Erling Lindgren

fra "100 salmer" nr. 862. Eksistensen 2016

Fadervor

Indstiftelse

Læsning

Åb 21,1-5

Nadvermåltid

Nadvermåltidet er kontinuerligt gående. Når man har modtaget brød og vin, går man op og stiller sig i rundkreds rundt om alteret.

Salme

"Vi sidder i mørket og skyggernes dal"

Tekst og melodi: Marianne Søgaard. Findes her i hæftet.

Takkebøn

Fra Holger Lissners "Kollekter og bønner", Eksistensen 2019.

Nadverbøn

Medfølelsens Gud, du nådens evige kilde. Vi samles om dette bord i trodsig taknemmelighed.

Fra begyndelsen var skaberværket også kaos og konflikt men i alle ting svarer du død med liv.

Gud, vores hjemland, vores beskytter, vores sygeplejerske.

Du befriede slaver, du nedkæmpede fjender, du mættede sultne, du helbredte syge.

Og du fyldte himlen med håbets regnbue.

Frels os, mægtige Gud.

Frels os, mægtige Gud.

Gud, vi takker dig for det menneskeliv, din søn levede for os og blandt os.

Han mødte både ondskab og smerte i verden, men gik vejen for vores skyld.

Vi finder trøst og styrke i opstandelsens kraft, og løftet om en nådig befrielse fra synd og død.

Glem os aldrig, trofaste Gud.

Glem os aldrig, trofaste Gud.

Lad åndens kraft gøre dette måltid til forsoningens brød og bæger.

Giv os troens styrke til at vente din fred og retfærdighed.

Velsignelse

Fællessalme

"Syng lovsang, hele jorden". DDS 420

Tekst og melodi: Jacques Berthier

Gudstjenesten er lavet af Jette Bendixen Rønkilde, lektor i liturgik på FUV, Marianne Zeuthen, korshærspræst i Esbjerg og Charlotte Muus Mogensen, rektor på Sjællands Kirkemusikskole.

Forslag til fredsliturgi

— overvejelser og introduktion

Generelle overvejelser

Tanken om at lave en liturgi til en fredsgudstjeneste i forbindelse med 80 året for Danmarks befrielse kan ikke siges at være særlig unik. Nogle kirker har allerede en 4. maj tradition, og andre tænker, at jubilæet skal markeres. Særligt nu, hvor krig igen er kommet tættere på vores hverdag. Flere sogne har allerede gjort fornyede erfaringer med freds- og forbøns gudstjenester og andagter. Enten med fokus på en universel problematik som forfulgte mennesker eller for noget mere specifikt såsom krigen mellem Ukraine og Rusland, eller Israel/Palæstina-konflikten.

Vores opgave lød på at skabe en liturgi til en fredsgudstjeneste, der kan bruges 4. maj, men også ved andre anledninger. De meget specifikke 4. maj-elementer ligger i vores udkast i begyndelsen og i afslutningen af liturgien som hhv. en sang, der knytter sig til 2. Verdenskrig og en opfordring til at gå hjem og tænde lys i vinduerne. Begge dele kan erstattes således, at liturgien kan tilpasses den til enhver tid givne anledning og kontekst.

I vores arbejde med denne liturgi har vi samlet eksempler på liturgier, der på hver deres måde har freden som tema: Befrielsesgudstjenester (minde), krisegudstjenester og -andagter (anrøb) og fredsgudstjenester (forbøn). Forskellene i liturgierne viste sig særligt i bønner, læsninger og i salmevalg.

Befrielsesgudstjenester har afsæt i begivenheder, som er overståede, og hvor der har været god tid til at forholde sig til kompleksiteten i krigen såvel som i freden og de mange muligheder for at forstå og forholde sig til det erfarede. Befrielsesgudstjenesten rummer i særdeleshed fortidens minder om fredens genetablering og spiller på nutidens erfaringer af hverdagen skabt på baggrund af denne fred.

Krisegudstjenesten planlægges derimod i hast og på baggrund af et akut opstået behov. På det tidspunkt, hvor gudstjenesten afholdes, er krisens fulde implikationer endnu ikke kendte og er ikke fortolket i fællesskab. Denne gudstjeneste afholdes for at reagere på krisen og give plads og rum til den fortvivlelse og usikkerhed situationen afføder. Krisegudstjenesten er udelukkende fokuseret på det akutte behov for og ønske om en anderledes status for land og folk.

Kriseandagter med anledning i krig og anden krise afholdes regelmæssigt (fx ugentligt) og har et afsæt som minder om Krisegudstjenesten. Dog nu med den erfaring, at krisen er af længere varighed, og derfor kræver en vedvarende opmærksomhed og en fortsat varetagelse af de følelser, som er forbundet med krisen.

Det vi i denne sammenhæng kalder **Fredsgudstjeneste** er til forskel fra Krisegudstjenesten planlagt uden akut anledning. Fredsgudstjenesten kan rumme både fortid, nutid og fremtid – fred vi kendte, fred vi oplever eller savner og fred, vi beder om.

Den liturgi, som vises nedenfor, har ikke en aktuel krise eller konflikt som sin anledning. Og har dermed heller ikke en særlig form for fred eller mangel på fred i sigte. Den er udarbejdet ud fra tanken om, at den fred, man længes mod, både kan være individuel fred og kollektiv fred. Og at fred handler om håb, men også om handling. Derfor skifter liturgien flere gange aktør, således at alle får tilbuddet om at gøre noget i gudstjenesten.

Mens vi i vores hverdag måske har mest opmærksomhed på individuel fred, så er intentionen med denne fredsgudstjeneste først og fremmest at sætte fokus på den kollektive fred, og måske dermed i anden omgang også at få os til at overveje en mulig sammenhæng mellem disse. Den er bygget op over den velkendte grundskitse: Samling, Ordet, Handling og Sendelse.

De individuelle tegnhandlinger er bevidst flyttet hhv. frem til gudstjenestens Samling (lystænding) og hen til gudstjenestens Sendelse (hentning af lys). Dette er gjort for at sætte fokus netop på det kollektive og fælles i gudstjenestens Handling, som i dette forslag findes i form af bøn og sang. Både sang og bøn skaber en mulighed for, at man kan deltage aktivt ved at synge og bede med. Men at man også kan vælge at deltage mere passivt ved blot at lytte til sangen og bønnen.

Inddragelse af kristne migranter og mennesker med anden tro

Nogle migranter har måske en erfaring med fredsstiftelse, som kan præsenteres i gudstjenesten, og dermed give freden et udblik til verden. Hvordan brød freden fx frem hos dem efter 2. verdenskrig? Eller i forbindelse med en anden krig? Måske kan de synge eller spille en typisk fredssang eller salme fra deres hjemegn?

Er man kirke et sted, hvor der bor migranter med kristen baggrund, kan fredsgudstjenesten være en god anledning til at invitere dem ind som medskabere. De vil sandsynligvis føle sig hjemme i et rum, hvor der bedes Fadervor, lige som bibellæsninger og lystænding er kendt for dem.

Er der i sognet et eller flere trossamfund med anden tro end kristen, kan disse også inviteres til at deltage i gudstjenesten. Det er ikke sikkert, at de føler sig hjemme i de liturgiske led, men der er mange måder, hvorpå vi kan hjælpe dem med at føle sig trygge i det, der foregår. En måde at gøre det på er ved at være i tæt dialog med en talsperson. ►

Både hvis man har med migranter med kristen baggrund eller medborgere med anden tro at gøre, kan de inviteres ind i planlægningsfasen, og de kan eventuelt bidrage med et eller flere liturgiske led, eller blot få en aktiv rolle i de liturgiske led, som allerede er planlagte. Der kan f.eks. være tale om en vekselbøn eller et stykke religiøs poesi eller musik. Dette skal naturligvis være noget, der ikke strider imod gudstjenestens natur og ”kirkerummets karakter”

Det gælder for alle gudstjenester, og således også dem vi her taler om, at det er præstens ansvar, hvem der inddrages som aktører i liturgien, og hvordan dette sker.

Liturgiens tilgængelighed

Afholdes fredsgudstjenesten den 4. maj, kan det være en dag, hvor der kommer mennesker i kirke, som ikke eller kun delvist er bekendte med gudstjenesteliturgien – heller ikke de mest almindelige led. For at fremme den kollektive oplevelse er der valgt en række kendte salmer og sange. Følger man forslaget idé med at synge en eller flere nyere fredssalmer, bør melodierne introduceres grundigt af organist og/eller kor. Mindre kendte salmer kan evt. også spilles under kaffen, før gudstjenesten går i gang, således at melodien er hørt før. Der kan vælges andre salmer, lige som enkelte led enten kan tages helt ud eller erstattes af andre. Selv kendte salmer kan dog være ukendte for mange deltagere ved en fredsgudstjeneste. Derfor kan det fremme muligheden for at synge med, hvis der er forspil til alle salmer, som præsenterer melodien. Bliver der uddelt sangark, kan det være en fordel også at inkludere noden.

Overvejer man at lave et sangark, kan det være en god idé også at inkludere bibelteksterne. Mange har gavn af at kunne læse med på teksterne samtidigt med, at de bliver læst højt. Det gælder bl.a. også for dem, hvor dansk ikke er modersmål.

Om lokale muligheder

Der er gjort plads til musiske og andre kunstneriske indslag undervejs. Disse vil spille en afgørende rolle for det udtryk, gudstjenesten vil få. I nogle kirker vil det være oplagt, at det er kirkens egne musikere, der står for disse indslag. Andre steder vil professionelle ”indkøbte” musikere være det rigtige. Det afhænger af rum, og økonomiske muligheder osv. I forslaget er der lagt vægt på deltagelse, og der er derfor ikke indlagt led af koncertlignende karakter, men det kan naturligvis tilføjes, hvis man finder det relevant.

Introduktion til liturgiens enkelte led

Kirkekaffe og præludium

For at Sendelsen skal få en tydelighed, peger forslaget på muligheden for, at man afholder ”kirkekaffe” FØR gudstjenesten i stedet for efter. At man skaber et rum, hvor deltagerne kan ankomme og straks blive inviteret ind i et fællesskab med fx kaffe og lidt at spise. Det er bl.a. for at undgå, at den første del af gudstjenesteoplevelsen bliver en venten alene i et måske ukendt kirkerum. Der skal

naturligvis også være mulighed for, at man blot kan sidde på kirkebænkene eller se kirkens kunst og arkitektur, indtil præludiet begynder.

For at markere en tydelig overgang til gudstjenesten, hvilket i særdeleshed kan være nødvendigt, hvis kaffen har fundet sted fx bagerst i kirkerummet eller i våbenhuset, kan et udstrakt præludium virke som en tydelig signalgiver om, at nu går gudstjenesten i gang. Hermed skabes også en overgang fra ”kaffe” til gudstjeneste, hvor der kan uddeles salmebøger, sangark og stearinlys.

Alterlys

For yderligere at styrke overgangen fra kaffe til gudstjenestens Samling, indgår der en tænding af alterlysene i forslaget. Denne alterlystænding kan foretages af andre end dagens liturg. Det kunne være af børn, af migranter, af en ung og en ældre osv.

Indgangs-bøn

Forslagets indgangs-bøn er udarbejdet af sognepræst Julie Birgitte Damlund. Den sætter bl.a. ord på dualiteten i menneskelivet – og beder derfor om at give og modtage kærlighed, ligesom den peger på menneskers status som både forfulgte og forfølgere, venner og fjender. Dermed introduceres også dialektikken i menneskets væsen (ond/god) og handlingers karakter af onde og gode og både/og – et forhold mennesket ikke alene kan magte at afklare, men som Gudsforholdet giver mulighed for at overkomme.

1. salme

Som første salme foreslår vi, at man vælger en af de kendte sange fra 2. verdenskrig. Det gør vi for at forbinde liturgien til den 4. maj. Bruges liturgien ved en anden anledning, vil det være oplagt at lade den første salme åbne for denne anledning. Efter første salme kan deltagerne inviteres til at tænde de uddelte lys.

De to spor

Efter 1. salme og frem til 3. salme foreslår vi, at man vælger et af to spor:

Det ene spor er skabt med det almene for øje. Det andet har det mere konkrete for øje. Den almene erfaring af ufred og krise eller den mere konkrete erfaring af en specifik krig eller krise. De liturgiske led, som det drejer sig om, er 1. læsning, lystænding, 2. læsning, 2. salme, ”fredens erfaring”, korindslag, prædikentekst.

I det almene spor forestiller vi os, at elementet ”fredens erfaring” kan fremstilles i form af et digt. Gerne læst af en anden end dagens liturg. I det konkrete spor, forestiller vi os en mundtlig fortælling. Et menneske, der har fredserfaring, beretter/oplæser ganske kort om dette eller læser et digt eller en anden form for tekst.

Prædiketekst og prædiken

Dette forslag lægger op til, at prædiketeksten i sig selv får lidt ekstra plads. Ikke ved at læse en længere tekst, men ved at ”læse” teksten mere end en gang. Dvæle ved dens indhold og form, tone og stemning. Det kan være i form af en klassisk oplæsning efterfulgt af en alternativ fremstil-

ling af teksten. Det kan være en dans, en sang, et digt, hvor en anden end liturgen sætter teksten i spil som mere end oplæst tekst. For at denne alternative fremlæggelse af teksten ikke skal stå alene, vil det være muligt efterfølgende at lede en guidet meditation over prædiketeksten, med udgangspunkt i et særligt tema eller eventuelt den særlige synsvinkel, som dansen, sangen osv. har lagt vægt på. Er man ikke bekendt med guidet meditation, eller har man ikke mulighed for at have et indslag med alternativ formidling af prædiketeksten, kan man i stedet for vælge en af de kendte bibellæsningspraksisser som fx lectio divina, bibliolog eller Godly Play. Igen med det formål at lade prædiketeksten få mere plads. Herefter er der rum til en kort prædiken.

3. salme

Det kan det være en god idé at søge inspiration til at synge sange og salmer fra Taize-traditionen, og til hvordan salmen "Syng lovsang hele jorden" kan opbygges langsomt således, at den kan synges mange gange. Fx ved at begynde med dansk tekst og enstemmigt, derefter udvide med flere stemmer, tilføje andre sprog for at slutte af igen med enstemmigt dansk.

Hvis man vælger salmen Donna Nobis Pacem og ønsker at synge den som kanon, er instruktion heraf nødvendig.

Fællesbøn

For at lade fællesbønnen træde tydeligt frem, lægger forslaget op, til at liturgen kun beder ganske kort for derefter at opfordre til, at man beder Fadervor sammen, og gerne

på eget modersmål. Ønsker man at bede en længere bøn, foreslår vi, at man finder en form, hvor alle inviteres til at bede med på hele bønnen.

Hentning af lys

Med kaffe og relationsskabelse i begyndelsen af gudstjenesten, opstår der en mulighed for at gudstjenestens Sendelse kan træde tydeligt frem. Afholdes gudstjenesten 4. maj, kan alle deltagere sendes hjem med et nyt lys, som de opfordres til at tænde og sætte i et vindue ud til gaden/vejen, således som traditionen foreskriver – som et signal ud i det offentlige rum om påskønnelse af fred og til minde om krigens ofre. Med denne opfordring til at gå hjem og gøre noget, er det håbet, at idéen om fred som både håb og handling kommer til at stå både enkelt og klart.

Afsluttende bemærkning

Rigtig mange har delt deres fredsliturgier med os, da vi spurgte efter inspiration. De har alle været til god hjælp, og vi ønsker at sige en stor tak til alle.

**Liturgiforslaget er lavet af Ane Kirstine Brandt, Folkekirke og Religionsmøde
Berit Weigand Berg, Folkekirkens Migrant-samarbejde og Kirkefondet**

Foto: Rune Hansen

Forslag til Fredsgudstjeneste til 4. maj

Kirkekaffe

Udstrakt præludering – uddeling af salmeark og lys

Tænding af alterlys ved udvalgte lægfolk

Indledningsbøn

Vor far, mørket stiger over jorden, det knager i vores gamle klode og verden sukker af længsel. Vi takker dig, fordi du elskede os først; fordi du lod din søn blive menneske for, at vi kan blive til som mennesker. Nu be'r vi dig: Vær med os nu i denne time. Gennembryd vores verden, oplys vores mørke med din nåde. Vi beder dig for alle forfulgte og alle forfølgere; for vores venner og vores fjender. Lær os at række din kærlighed til vor næste og selv tage imod den, indtil Kristus bliver alt i alle og vi samles hos dig, du som med Søn og Helligånd lever og råder, én sand Gud, fra evighed til evighed. Amen!

Bønnen er skrevet af sognepræst Julie Birgitte Damlund

Evt. velkomst

1. salme

"Den blå anemone" Højskolesangbogen 281 eller "En lærke letted" Højskolesangbogen 546

To spor af liturgiske led

Herfra vælges et af to mulige spor til og med læsning af prædiketeksten (Se nedenstående skema)

Herefter går liturgien videre med alternativ fremstilling af prædiketeksten (se 2. spalte)

Alternativ fremstilling af prædiketeksten

Guidet meditation over prædiketeksten

Kort prædiken over prædiketeksten

3. salme

"Syng lovsang hele jorden" DDS 420 på mange sprog eller "Donna Nobis Parcem"

Bøn og Fadervor

4. salme

"Dejlig er jorden" DDS 121

4. læsning

Matt 5, 14 ff.

Hentning af lys – gerne med musikledsagelse

5. læsning

Johannes 14, 27

Velsignelsen

5. salme

"Hil dig frelser og forsoner" DDS 192

Kort freds- og sendelsesbøn

Evt. afsluttende bemærkninger

Postludium

Liturgisk led	Almene	Konkrete
1. læsning	Filipperbrevet 4, 4-7	Sl 139, 1-12
Lystænding for alle – gerne med musikledsagelse		
2. læsning	Romerbrevet 8, 24-26	Romerbrevet 7, 18-20
2. salme	"Vi finder fred i kirken" DDS 860	"Vi sidder i mørket" af Marianne Søgaard (se side 17)
Fredens erfaring – på krigens baggrund	Digt eller anden kort tekst	Fortælling
Korindslag	"Vi synger om freden" Af Jakobsen/Hornstrup og Enevoldsen (se side 18)	"Vi synger om freden" Af Jakobsen/Hornstrup og Enevoldsen (se side 18)
Prædiketekst	Joh. 10,11-16	Lukas 14, 15-23

Vi sidder i mørket og skyggernes dal

Tekst og musik: Marianne Søgaard, 2024

1. Vi sid - der i mør - ket og skyg - ger - nes dal med hjer - ter - ne u - den på tø - jet, ___ for

5 B \flat (add9) C Dm Gm 7 Dm/A A(sus4) A
u - ro - en vok - ser og bre - der sig her, hvor af - grun - den sit - rer mod ø - jet. ___ Pa -

9 F Fmaj 7 B \flat /F A/F B \flat /F B \flat maj 7 /F Fmaj 9
nik - kens sol - da - ter går lar - men - de frem og ban - ker på por - te og dø - re. ___ Vi

13 B \flat (add9) C Dm Gm 7 Dm/A A Dm D(sus4)
skri - ger i nat - ten dit hel - li - ge navn, for Gud, no - get må du vel gø - re?

1
Vi sidder i mørket og skyggernes dal
med hjerterne uden på tøjlet,
for uroen vokser og breder sig her,
hvor afgrunden sitrer mod øjet.
Panikkens soldater går larmende frem
og banker på porte og døre.
Vi skriger i natten dit hellige navn,
for Gud, noget må du vel gøre!

2
Vi ser med Johannes en voldsom vision
med storme og brændende skove.
Et hav der vil opsluge bjerge og land
med bølger så høje som borge.
Er menneskers grådighed skyld i det her?
Vil vækstillusionerne briste?
Gud, løft vores blik, så vi ser, vi er ét
med det, vi er nær ved at miste.

3
Vi klager med Job over det, vi har tabt:
uskyldige liv blev berøvet.
Den navnløse rædsel, der stiger til vejrs,
hvor krigsbarnet faldt under støvet.
Men Gud, hvorfor er du så tavs som en sten?
Fortæl os at du vil det gode,
og vis os, at du er barmhjertig og mild
og elsker din brændende klode.

4
Vi græder i tavshed med kvinden, der går
langs mure, mens livskraften siver
i blodige spor fra den svækkede krop,
hvor smerterne murrer og river!
Kom, menneskesøn, med dit helende ord,
der lyser i mørket hernede.
Hvor sygdom og sårbarhed tærer på os,
da trygler vi dig: vær til stede!

5
Vi står som Maria nu under dit kors
med angsten og sorgen og smerten.
Vi så, at du elskede, og at du bar
din levende, lidende verden!
Nu klynger vi os til dit levende håb
og ber dig igen om at bære
os gennem den sitrende livsmørke nat.
Gud, lær os at elske og være.

Vi synger om freden

T: Hanne Jul Jakobsen/Martin Lysholm Hornstrup

M: Katrine Muff Enevoldsen

The image shows a musical score for the song 'Vi synger om freden'. It consists of two staves of music in 4/4 time. The first staff has a treble clef and a key signature of one flat (B-flat). The melody is written in quarter and eighth notes. The second staff has a treble clef and a key signature of one flat. The melody is written in quarter and eighth notes. The lyrics are written below the notes. The chords are indicated above the notes.

Am Cadd9 Am Fadd9
Vi syn-ger om fre-den, som fin-des som læng-sel i hjer-tet et sted og
Am G/B C Fadd9 Dm7 Em7 Dm7/F G
ly - ser i - gen - nem de øj - ne vi ser på hin - an - den med

Vi synger om freden, som findes
som længsel i hjertet et sted
og lyser igennem de øjne
vi ser på hinanden med

Vi kalder på freden, som findes
hvor ordene bliver til krop
og stædige uviljer indser
det' aldrig for sent at gi' op

Vi vandrer i freden, som rækker
mod jordklodens sårede små
og søger den lysende fremtid
hvor huse får lov til at stå

Vi beder om freden, som findes
i dybet af gudshjertets slag
som hvisker at freden er evig
og at den begynder i dag

(c) Kunstnerne

"Liturgier til krise- og katastrofetider" er et tillæg til Kirkefondets magasin "Kirken i dag" 4 /2024.

Liturgierne fra gudstjenestekonferencen er udgivet med tilladelse fra FUV - Folkekirkens Uddannelses- og Videnscenter og forfatterne. Sangene er udgivet med tilladelse fra komponisterne.

Forsidefoto: Rune Hansen

Idé og redaktion:
Berit Weigand Berg og Charlotte Lydholm

